

Соколски манастир „Успение Богородично“

„Всред глухите недра на Стара планина, всред чаровните балкански зелени самотии, в една от най-разкошните гънки на северния склон на тая планина, е кацнал, недалече от изворите на кристалния Етър, Соколският манастир“.

Така започва своя пътепис за Соколския манастир Иван Вазов, след като го посещава през 1901 г. Наистина, манастирът е разположен в едно от най-живописните кътчета на Габровския Балкан, в красивата местност „Сокола“. Само 4 км го делят от етнографския комплекс Етър, свързани помежду си с туристическа пътека.

ВЪЗНИКВАНЕ НА МАНАСТИРА

За основател на манастира се смята видният духовник и просветител Йосиф Соколски. През 1833 г., пътувайки от Троянския манастир за родния си град Габрово, той е впечатлен от красивата местност „Сокола“ и решил тук да основе манастир. Заедно с придружаващия го йеромонах Агапий избрали каменната тераса пред пещерата за място на новия манастир и издълбали дървена църква във варовиковата скала. На следващата година я съборили и на същото място изградили днешния храм с дарения на габровци и жители на околните села. Освещаването било извършено от търновския митрополит Иларион Критски на 15 август 1834 г. Две години по-късно в манастира било открито килийно училище, което се превърнало в образователен център, където преподавал Неофит Бозвели.

МАНАСТИРСКИЯТ КОМПЛЕКС

Той се състои от църква, жилищни и стопански сгради. Жилищните сгради са построени във възрожденски стил – с еркери и стълбища с дървени парапети. В средата на потъналия в цветя и зеленина голям манастирски двор се издига уникална белокаменна чешма с осем чучура, украсени със соколи. Построена е през 1868 г. от майстор Колю Фичето. Друг символ на манастирския комплекс е многовековният бор, посаден от Йосиф Соколски. Църквата е смятана за истински шедевър на българската възрожденска архитектура. Заобиколена е от три страни със скали, а на север от нея се разкрива красива панорама. Изографисването на стенописите през 1862 г.

е дело на поп Павел Зограф и на сина му Никола от с. Шипка. Иконостасът бил изработен от тревненски майстори, а храмовата икона е изрисувана от известния габровски живописец Христо Цокев.

В църквата може да се види каменната икона „Света Богородица с младенец“, поставена в малък иконостас. Именно благодарение на нея е построен храмът. Легендата разказва, че Йосиф Соколски я поръчал на незнаен майстор в Света гора и я донесъл със себе си през 1833 г. За да оправдае построяването на църква на това място, той я поставил в близката пещера и казал на турските власти: „Намерихме тази икона, значи тук е имало православно светилище“. Така управниците разрешили строежа на църквата. Вярва се, че тази икона е чудотворна. Монахините твърдят, че по време на пожара в манастира през 1924 г. иконата не само оцеляла, но от очите на Божията майка започнали да капят сълзи. Според местните хора тя е извършила множество чудотворни изцеления на неизлечимо болни хора.

МАНАСТИРЪТ И НАЦИОНАЛНО ОСВОБОДИТЕЛНИТЕ БОРБИ

Светата обител е свързана с националноосвободителните борби през XIX в. През лятото на 1856 г. тук идва четата на Капитан дядо Никола, която има намерение да превърне манастира в център на въстание срещу турците. По време на Априлското въстание в светата обител се формира габровската въстаническа чета на Цанко Дюстабанов. Турците разбиват четата, 8 от въстаниците увисват на бесилката на скалите край манастира, а телата им са хвърлени в пропастта. Затова неслучайно музейната сбирка е богата на материали, свързани с националноосвободителните борби в този край. Тук се съхраняват и предмети, принадлежали на Васил Левски, който често

е намирал убежище в манастира. По време на Руско-турската война (1877–1878) светата обител е превърната във военна болница. Затова в църквата на манастира са запазени вещи и снимки на лекуваните тук руски офицери, участници във войната. В североизточния ъгъл на скалната площадка е изградена малка куполна сграда в памет на загиналите за свободата на България български революционери.

СЛЕД ОСВОБОЖДЕНИЕТО

През 1918 г., 1924 г. и 1938 г. в манастира избухва пожар и част от сградите са сериозно засегнати. Светата обител е възстановена напълно едва през 80-те години. До 1959 г. манастирът е бил мъжки, с над 100 монаси, но след незаконното взривяване на Габровския девически манастир монахините са преместени тук, превръщайки го в женски. Те донесли със себе си ценни икони и реликви, които подредили в малък параклис в северната част на светата обител. От 1968 г. там се съхранява красив иконостас и икони на Исус Христос и Света Богородица с Младенеца, рисувани от големия майстор Захари Зограф. През 1973 г. манастирът е обявен за историческа, а през 2002 г. – за защитена местност. През 2005 г. по проект на областната управа в Габрово, финансиран от Европейския съюз, жилищната сграда на манастира, храма и стенописите му са реставрирани.

Д-р Красимира Мархалева
(по материали от печата)